

NOVA GORICA - Koprodukcija Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa

Avtizem in neizmerna volja

NOVA GORICA – Avtizem je vseživljenjska razvojna motnja, ki prizadene možgane pri procesiranju informacij. Ta je strokovna oznaka za »čudaštvo«, ki prizadeva na tisoče ljudi in ki ga lahko strokovno opredelimo še s triado primanjkljajev: težave s socialno komunikacijo; težave s socialno interakcijo; težave na področju fleksibilnosti mišljenja.

Ko smo takole opredelili motnje, lahko brez nadaljnega trdimo, da najnovejša in zadnja premiera sezone (15. 5.) v koprodukciji Gledališča Koper in **SNG Nova Gorica** *Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa* sodi na področje medicinsko-psihološke znanosti, predvsem pa na področje življenjske drugačnosti. Odrska priredba znanega romana pisatelja Marka Haddona v obdelavi dramatika Simona Stephensa sicer nikjer ne omenja avtizma, ampak neizpodbitno je, da gre prav za to, ker glavni protagonist, najstnik Christopher v upodobitvi Žiga Udira, izraža vse značilne motnje te bolezni. Udir vodi svoj lik dosledno, z istimi ponavljajočimi se kadenkami vsakič, ko bi lahko prišlo do dotika, ki ga mladenič ne mara, vsakič, ko pride do sprememb, nelogike, metafor, gledanja rumene barve, kar vse Christopherja moti, oziroma tega ne razume, on razume samo danosti brez vsakršnih pod ali nadpomenov, razume le tisto, kar vidi, nezmožen se je vživeti v drugega in v druge svetove, njegovo življenjsko vodilo je gola konkretnost. Zato pa je nadarjen za matematiko in fiziko, ker v omenjenih vedah ni odstopov, je le eksaktnost, ki ne dovoljuje drugačnih interpretacij, je goli shematizem, besede pomenijo to, kar izražajo in ne nekaj drugega, kar je v »normalnem« življenju povsem običajno in vsakdanje. Ta širok razpon sicer jasno otipljivih leg brez psiholoških podstat (teh pač ni in jih ne more biti) je Udir mojstrsko oblikoval v lik, ki je prežet s trmastim vztrajanjem, a tudi z neverjetno voljo po realizaciji tistega, kar si je zamislil, je prežet s preseganjem lastnih sposobnosti in omejitev. Udirjev Christopher je svet zase. Najstnik živi v svojih neomajnih prepričanjih in v svojih natančnih formulah, kjer je vsak gib izmerljiv in logičen, vse je urejeno in temu primerno obvladljivo. Zato na koncu izreče stavek – vprašanje »saj

mi bo uspelo, kajne?« S tem pušča odprt prostor dvomu. Morebiti bo fantu v življenju res uspelo (pozitivni dvom), mogoče pa je to le upanje, ki presega zmožnosti (negativna pomisel).

Živeti s tako problematično in premočrtno osebo ni lahko. Tudi o tem pripoveduje zgodba *Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa*, ki v režiji Renate Vidič (prevajalec Milan Dekleva, kostumograf Andrej Vrhovnik, scenograf Milan Percan) in v dramaturškem branju Martine Mrhar pripoveduje zgodbo Christopherja, ki detektivsko raziskuje, kdo je ubil psa Wellingtona gospe Shears (Medea Novak), kar ga privede do presenetljivih odkritij. Pred nami vzporedno ob Christopherjevi usodi teče tudi pripoved o razbiti družini, o ločenih starših, okolju in okolici, varanjih in dobrih dušah, kakršna je čuteča učiteljica Siobhan (Helena Peršuh), skratka gre za družbo in družbenost, ki živi svoje življenje in nima veliko posluha za Christopherjevo, kot Christopher ne more razumeti življenja svoje okolice. Njegov oče, ki ga je Gorazd Jakomini sijajno oblikoval med dvema skrajnostma, agresivnostjo in skesanim občutkom krivde, na primer postopa trdo, tudi ukazovalno, in to najstnik razume. Ko pa mu Ed pripoveduje o lastnih težavah in notranjih krčih, takrat Christopher odpove, ker so besede o čustvih neotipljive, izven vidnega polja.

Režijski postopek je bil, kot nakazano, jasen in ekspliciten, razne prizore je povezoval dinamično in harmonično, kot da bi oblikoval skladno sestavljenko, kjer mora biti vse na mestu, brez škripanj in odvečnih izletov daleč proč od osnovne linije, zato so imeli tudi ostali akterji izrazito vidno mesto, čeprav je bila teža predstave na protagonistu Žigi Udiru. A brez bistvenega doprinosa samostojno oblikovanih manjših likov Anje Drnovšek, Roka Mateka, Luke Cimpriča in Jureta Kopušarja, bi se predstava znašla v slepi ulici, tako pa je le še dramsko učinkovito stopnjevala nelagodja, ki so se ustvarjala na odru, tako da je občinstvo v sveti tišini, izjemno zbrano sledilo tej prevzemajoči postavitvi in vsebini ter ustvarjalce nagradilo z dolgotrajnim plaskanjem.

Marij Čuk

Prizor
iz predstave
Skrivnostni
primer ali
Kdo je umoril psa

SNG NOVA GORICA

PETER UHAN

